

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน ปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมาก ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งแวดล้อมนี้จะหมายถึงทุก ๆ สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น¹ ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ดังที่ เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา² ได้กล่าวไว้ว่า "มนุษย์และสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก" โดยเริ่มแรกมนุษย์จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ แต่ต่อมามนุษย์ได้พยายามดัดแปลงสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เพื่อความสะดวกสบาย โดยการดัดแปลงนั้นจะเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมที่ละน้อยอย่างค่อยเป็นค่อยไป และจากสมัยเรอเนสซองส์ (Renaissance) เป็นต้นมา ได้มีการพัฒนาวิทยาศาสตร์และนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางเพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์ทำให้คนมีชีวิตรยาวนานขึ้น การเจ็บป่วยลดน้อยลง และเทคโนโลยีได้ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ทั้งวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายขึ้นกับสิ่งแวดล้อม

นาท ศันทวิรุพท์³ ได้กล่าวถึงปัญหาของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า "มีสาเหตุมาจากประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และความก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีซึ่งจะเห็นได้ว่า

¹สมพงษ์ ชงไชย "ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย," สารสิ่งแวดล้อม 5 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2522) : 27.

²เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, "สถานะสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน," จดหมายข่าวสถานะแวดล้อม (มกราคม 2522) : 3.

³นาท ศันทวิรุพท์, "ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมกับความมั่นคงของชาติ" สารสิ่งแวดล้อม 1 (มีนาคม - เมษายน 2521) : 7-22.

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นจากตัวมนุษย์เอง จากการกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม” ลิน ไวท์ จูเนียร์¹ (Lynn White Jr.) นักวิทยาศาสตร์สังคมชาวอเมริกัน ซึ่งให้เห็นว่าสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น เนื่องมาจากคำสอนในศาสนาคริสต์ (Judeo - Christian Tradition) ที่ได้พยายามชี้ให้เห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐเหนือกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทุกสิ่งทุกอย่างสร้างขึ้นเพื่อให้มนุษย์ได้ใช้หาความสุข ซึ่งคำกล่าวนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง จากความเชื่อและเจตคติที่ว่ามนุษย์ต้องมีชีวิตที่ดีกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทำให้มีการบริโภคสูงสุดเพื่อจะได้รับความสุขที่สุดนั้น ทำให้มีพฤติกรรมที่ทำลายคุณภาพ สิ่งแวดล้อมหลายอย่าง ระดมเทคโนโลยีมาใช้อย่างมากมาย ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างรวดเร็วเกินความจำเป็น เพื่อเพิ่มมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น * ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพราะการที่เราพยายามจะสนองความต้องการของมนุษย์และสังคมนั่นเอง

นอกจากจะมีการใช้ทรัพยากรรวดเร็วเกินความจำเป็นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ที่จะให้ได้รับความสุขที่สุดแล้ว การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรก็ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างรวดเร็วด้วย มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเร่งผลผลิตให้มากพอกับความต้องการของประชากรในเรื่องปัจจัย 4 ซึ่งได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค โดยใช้ธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุดจนบางครั้งเกินกำลังผลิตของธรรมชาติ ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอีกไม่ได้ และการที่มนุษย์หันมาใช้เทคโนโลยีเพื่อนำไปสนองความต้องการนี้แทนธรรมชาติ บางครั้งเทคโนโลยีสามารถช่วยเพิ่มผลผลิตได้ แต่บ่อยครั้งพบว่าการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้โดยมิได้คำนึงถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ให้รอบคอบแทนที่จะให้ผลดี อาจทำให้เกิดผลเสียกับมนุษย์ขึ้น ดังนั้นการจะดำเนินการใดๆ ก็ตาม จำเป็นจะต้องพิจารณาให้รอบคอบทุกแง่มุมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

¹Sigmund Lieberg, Environmental Education in Nordic Compulsory School (Copen Hegen : Scretariat for Nordic Cultural Co-operation. 1976).

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่ประชาชนทุกคนควรจะคำนึงถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกที สุรพล สุคารา¹ ได้กล่าวไว้ว่า "ยังไม่เคยปรากฏว่ามีประเทศหนึ่งประเทศใดจะให้ความสนใจอย่างจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสภาวะแวดล้อม ในเมื่อประเทศนั้นยังไม่เคยประสบกับเหตุการณ์อันร้ายแรง เนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของสภาวะแวดล้อม" ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าประเทศที่มีการแก้ไข และให้ความสนใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง จะต้องเป็นประเทศที่เคยมีพลเมืองตายเป็นจำนวนมาก เช่น ประเทศญี่ปุ่น หรืออังกฤษ รวมทั้งประเทศที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรหรือต่อการดำรงชีวิตตามปกติของประชาชนอย่างมาก เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน และฝรั่งเศส เป็นต้น และจากการที่สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกระตุ้นให้ประชากรทุกคนได้ตระหนักถึงผลเสียของปัญหาสิ่งแวดล้อม และร่วมมือกันในการขจัดปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปหรือทำให้คลายความรุนแรงลงโดยเร็ว

เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากมนุษย์จึงจำเป็นต้องแก้ไขที่สาเหตุคือมนุษย์ เยนใจ เลาะห์วณิช² ได้พูดถึงการแก้ไขปัญหามลพิษว่า "เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากน้ำมือมนุษย์ ในการแก้ไขปัญหาก็ต้องมุ่งไปที่มนุษย์ โดยพยายามค้นหาข้อบกพร่องที่มนุษย์ คือ ค่านิยมและความเชื่อ การแก้ไขก็คือ ปลูกฝังค่านิยมและความเชื่อที่เหมาะสมทางด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่บุคคล ซึ่งอาจจะสำเร็จได้ด้วยการให้การศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียนทุกสาขาทุกระดับอาชีพ"

ดังนั้น การศึกษาจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทอย่างมากที่จะช่วยสร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความสามารถในการหาทางแก้ไขปัญหามลพิษ ทั้งนี้ เพราะการศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติของคนได้เป็นอย่างดี

¹สุรพล สุคารา, "ความหวังที่มีคมน" จดหมายข่าวสภาวะแวดล้อม (กรกฎาคม 2523) : หน้า 14.

²เอนใจ เลาะห์วณิช, "ความเชื่อและค่านิยมกับปัญหาสิ่งแวดล้อม," วารสารประชากรศึกษา 4 (ตุลาคม 2520) : 17.

✓นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2518 จะได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ ทักษะพื้นฐานเพียงพอแก่การดำเนินชีวิตหรือศึกษาเพิ่มเติมในระดับสูงต่อไป และได้รับการฝึกอบรมให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักสงวนและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการศึกษาภายในระบบโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเจตคติที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งได้ผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อมมาบ้าง หรือได้รับจากประสบการณ์เฉพาะตัว ว่ามีเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไปในทางใด ทั้งนี้เพราะนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นระดับที่พร้อมจะไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ได้ และโดยที่กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ มาก ผู้วิจัยจึงจะทำการวิจัยในหัวข้อ "เจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร แยกตามเพศ โปรแกรมการเรียน ระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ของนักเรียน และแหล่งที่ตั้งของโรงเรียน

สมมติฐานการวิจัย

ริชมอนด์¹ (Richmond)

ทำการศึกษาค้นคว้าพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้และความ

¹Jame Malcolm Richmond, "A Survey of the Environmental Knowledge And Attitudes of Fifth Year Students in England," Dissertation Abstracts International 37 (February 1977): 5016 A.

เชื่อเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาระดับ 5 ในอังกฤษ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 11,000 คน จาก 383 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถาม 3 ชุด พบว่าเพศหญิงและเพศชายมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บุญนำ ทานสัมฤทธิ์¹ ได้ศึกษาความรู้และความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสกปรก โดยสุ่มตัวอย่างจากครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร 8 โรงเรียน จำนวน 400 คน เป็นครูวิทยาศาสตร์ 100 คน และครูสาขาอื่น ๆ 300 คน จากการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครูวิทยาศาสตร์และครูสาขาอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จาโคบี² (Jacoby) ได้ศึกษาความห่วงกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในเรื่องอากาศและน้ำในเมืองดีทรอยท์ กับระยะเวลาที่เข้าไปอยู่ในสภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในสถานที่ดังกล่าว พบว่าความห่วงกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่อยู่ในสภาพดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับความรุนแรงของสภาวะความเป็นพิษของสิ่งแวดล้อมด้วย

เลฟทริจ³ (Leftridge) ได้ทำการศึกษารับรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในชนบทและในเมืองว่าแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจากโรงเรียนมัธยม

¹บุญนำ ทานสัมฤทธิ์, "ความรู้และความคิดเห็นของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสกปรก" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 79-80.

²Louis R. Jacoby, "Perception of Environmental Quality in the City of Detroit Concern About Noise, Air and Water Pollution as a Function of Exposure to Pollutants," Dissertation Abstracts International 33 (January 1972): 4144A-4145 A.

³Leonard Alan Leftridge, "Rural and Urban Secondary School Perceptions of Environmental Issues: Relevance to Environmental Education Curriculum Development," Dissertation Abstracts International 38 (March 1978): 5377 A- 5378 A.

ในชนบทและในเมือง 9 โรงเรียน ในรัฐแคนซัส จำนวน 1,078 คน ซึ่งเป็นนักเรียน
ที่เลือกเรียนวิชาประวัติศาสตร์อเมริกา, วรรณคดี หรือภาษาอังกฤษ เพื่อหลีกเลี่ยง
วิชาวิทยาศาสตร์ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษา จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมัธยมใน
ชนบทมีการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมดีกว่านักเรียนมัธยมในเมือง

จากการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร เพศชายและหญิงมี
เจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร โปรแกรมวิทยาศาสตร์
และโปรแกรมอื่น ๆ มีเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานครน้อยกว่า
2 ปี และมากกว่า 4 ปี มีเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่เรียนในโรงเรียนที่
อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรม แหล่งพาณิชย์กรรม และแหล่งที่อยู่อาศัย มีเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

x ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร
2. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะปรากฏในแบบวัดเจตคติ จะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่
เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของนักเรียนโดยตรง
3. การวิจัยครั้งนี้ทำในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ตัวอย่างประชากร ถือว่าเป็นตัวแทนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ในกรุงเทพมหานคร โดยทั่วไป

2. ตัวอย่างประชากร ทำแบบวัดเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเต็มความสามารถและตรงกับความเป็นจริง
3. ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างอายุ ระดับสติปัญญาของนักเรียน พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และ สังคม สภาพอารมณ์ของนักเรียนขณะทำแบบวัดนี้

✕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.

1. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพเกี่ยวกับน้ำเสีย อากาศเป็นพิษ เสียงรบกวน ความเสื่อมโทรมของดิน สารกัมมันตรังสี และอาหาร และ ยา
2. เจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึงสภาพความพร้อมของจิตใจของบุคคลที่จะทำให้มีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกหรือทางลบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ถ้ามีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางบวกจะมีแนวโน้มที่จะช่วยแก้ไขปัญหาล้อมหรือไม่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ถ้ามีปฏิกิริยาโต้ตอบในทางลบจะมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น
3. แบบวัดเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง แบบวัดเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง
4. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโปรแกรมวิทยาศาสตร์ หมายถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ ที่เรียนวิชาเคมี ฟิสิกส์ และ ชีววิทยา
5. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโปรแกรมอื่น ๆ หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ ที่ไม่ได้เรียนวิชาเคมี ฟิสิกส์ และชีววิทยา
6. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนในโรงเรียนที่อยู่ในแหล่งอุตสาหกรรม

หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในโรงเรียน
ที่อยู่ในแขวงบางจาก เขตพระโขนง และแขวงราษฎร์บูรณะ เขตราษฎร์บูรณะ

7. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนในโรงเรียนที่อยู่ในแหล่งพาณิชย์กรรม
หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในโรงเรียน
ที่อยู่ในเขตสัมพันธวงศ์ และเขตป้อมปราบ

8. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนในโรงเรียนที่อยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัย
หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร ที่เรียนในโรงเรียน
ที่อยู่ในแขวงพระโขนง เขตพระโขนง และเขตพญาไท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารการศึกษาในการจัดหลักสูตร กระบวนการ
เรียนการสอน และเนื้อหาวิชาต่างๆ โดยมุ่งเน้นในการพัฒนานักเรียนให้รอบรอบ และมีเจตคติ
ที่ดี ประารถนาที่จะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูและอาจารย์ได้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อม
รวมทั้งการปลูกฝังเจตคติต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมถูกวิธี

3. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารของโรงเรียนในแต่ละแหล่งสิ่งแวดล้อมได้พิจารณา
ถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดย
อาศัยความร่วมมือจากประชาชนภายนอก

4. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจจะทำการค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ อันจะ
เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป.